

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תוכן עניינים

- א. כיצד העדים נעשים זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה ...
אלא לוקה ארבעים מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות ... אלא לוקה ארבעים1
- ב. כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן ובועלה שאין מקדימין לאותה
מיתה אלא למיתה אחרת2
- ג. אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריו והצדיק את הצדיק דמעיכרא
ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע3
- ד. מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה
.....3
- ה. לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו
.....9
- ו.ד' דברים נאמרו בעדים זוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין
משלמין את הכופר ואין נמכרין בעבד עברי10
- ז. אין משלמין ע"פ עצמן
.....10
- ח. כופרא כפרה ... ונתן פדיון נפשו דמי ניוק ... בדניוק שיימינן
.....11
- ט. ונמכר בגנבתו אמר רחמנא בגנבתו ולא בזממו
.....12
- י. קנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו
.....13

דף ב.

**א. כיצד העדים נעשים זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא
בן גרושה או בן חלוצה ... אלא לוקה ארבעים מעידין אנו
באיש פלוני שהוא חייב לגלות ... אלא לוקה ארבעים**

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

עדים שהעידו¹ על אחד והרשיעוהו רשע שאין בו לא מלקות ולא מיתה ולא חיוב ממון ואחר כך הוזמו, דהיינו שבאו שני עדים והעידו עליהם עמנו הייתם הרי אלו לוקין, אף על פי שלא זממו להלקות זה ולא לחייבו ממון.

כיצד העידו על כהן שהוא חלל, כגון שהעידו בפנינו נתגרשה אמו או נחלצה במקום פלוני ביום פלוני, והוזמו, הרי הן לוקין².

וכן אם העידו על אדם שהרג בשגגה והוזמו לוקין ואינן גולין.

ב. כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן ובועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף פט. שמי שהעיד³ בשקר ונודע בעדים שהעיד בשקר זהו שנקרא עד זומם, ומצות עשה לעשות לו כמה שרצה לעשות בעדותו לחבירו, אם בעבירה שחייבין עליה סקילה העידו והוזמו נסקלין כולן⁴, ואם בשרפה נשרפין וכן שאר המיתות, ואם העידו במלקות לוקה כל אחד מהן כשאר מחוייבי מלקות, ואומדין כחו ומלקין אותו, ואם העידו לחייבו ממון משלשין הממון ביניהן לפי מנין העדים, כל אחד ואחד יתן חלק המגיע לו ואין לוקין במקום תשלומין.

¹ רמב"ם עדות פ"ה ה"ח וה"ט

² ועיין בים של שלמה בבא קמא פרק ז סימן כג שכתב שלוקין מלאו דלא תענה וז"ל "אבל אהכחשה דבן גרושה ובן חלוצה, שאין בו מיתה ואין בו ממון. אז לוקין מלאו דלא תענה. אף שבשאר מקומות היכא דהלאו ניתן פעם אחת למיתת ב"ד. אפילו היכא דליכא ביה מיתה כלל. מ"מ אין לוקין באותו הלאו. כגון מחמר אחר בהמתו בשבת, בפרק מי שהחשיך (שבת קנ"ד ע"א). ובפ"ק דערובין (י"ז ע"ב) דאין לוקין על לאו דתחומין, אל יצא וגו'. מפני שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהוצאה מרשות לרשות. אע"ג דליכא גבי מחמר מיתה כלל. וכן גבי תחומין, אפילו מאן דסבר תחומין דאורייתא. ותירץ ר"י (בב"ק ע"ד ע"ב תוד"ה הוה) שאני הכא, דגלי קרא (דברים כ"ה, ב') והיה אם בן הכות הרשע. דלוקין אלאו דלא תענה (מכות ב' ע"ב), ומ"מ מכא סברא מוקמינן לקרא היכא שלא יבא לידי חיוב מיתה" וע"כ צ"ל דס"ל נמי דזה הטעם שלוקין אע"ג שלית ביה מעשה וכדאיתא בתוס' מכות ד ע"ב ד"ה ורבנן והכי איתא נמי בריטב"א מכות שם ד"ה הוה מיבעי ליה בשם הרמב"ם וז"ל "דביון דלא תענה אזהרה לעדים זוממין לקיים בהם עונש כאשר זמם שוב אין לנו בו אלא עונש כאשר זמם במקום שיש לקיים בו תורת הזמה שכבר פירש הכתוב עונשו, ולאפוקי היכא שאינו בתורת הזמה כגון השנויין בריש פירקין (מעידים אנו בבן גרושה וכיו"ב) וכיוצא בזה שלוקין מן הלאו הזה משום שכתב רחמנא והצדיקו"

³ רמב"ם הלכות עדות פרק יח הלכה א

⁴ כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה כלומר אין להם לצפות מיתה אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר לה דינו של נידון. כס"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אולם שנים⁵ שהעידו על ראובן שנאף עם בת כהן ונגמר דין ראובן ליחנק ודין הנואפת לשריפה, ואחר כך נמצאו זוממין הרי אלו נחנקין, ולא נשרפין ודבר זה מפי הקבלה.

דף ב:

ג. אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריו והצדיקו את הצדיק דמעיכרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע

כבר התבאר שעדים שהעידו על אחד והרשיעוהו רשע שאין בו לא מלקות ולא מיתה ולא חיוב ממון ואחר כך הוזמו, דהיינו שבאו שני עדים והעידו עליהם עמנו הייתם הרי אלו לוקין⁶ אף על פי שלא זממו להלקות זה ולא לחייבו ממון.

ד. מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף י. שהוזהרנו⁷ שלא להעיד עדות שקר שנאמר (שמות כ פסוק יג) לא תענה ברעך עד שקר, ולפיכך צריך אדם

⁵ רמב"ם שם פרק כ הלכה י

⁶ ועיין מנ"ח שם אות י שנסתפק אם לוקים דוקא אחר גמר דין או אפילו קודם גמר דין, "דאפשר מקרא דהצדיקו דילפינן מלקות בכהאי גוונא הוא אפילו קודם גמר דין, דדוקא העונש דכאשר זמם ילפינן [במכות ה' ע"ב] מן נפש בנפש [דברים י"ט, כ"א], דאינו חייב עד גמר דין, אבל מלקות שאינו מכאשר זמם אפשר [משהעידו] בבית דין לוקין אף קודם גמר דין. והוא הדין אם נהרג הנידון דהזוממין אין נענשין דרשינן כאשר זמם ולא כאשר עשה, מ"מ אפשר דחייבים מלקות מקרא זה דהצדיקו, אך בר"מ פ"כ מעדות ה"ב לא משמע כן" ועיין חת"ס חו"מ סי' לג דפשיטא ליה שאם כבר נעשה אין והצדיקו וז"ל "התם כתי' והצדיקו את הצדיק ודרשי' במכות ב' ע"ב הו"ל דאתו עדים והצדיקו הצדיק דמעיכרא ושוינהו להכי רשעים והשתא אי ס"ד שכבר נלקה במה הצדיקו"

⁷ ספר מצוות קמן מצוה רלו יראים סי' קעח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

לדקדק מאד בעדותו כדי לא לעבור בלאו זה⁸, ודוקא בבית דין אבל שלא בבית דין⁹ אינו אלא כמוציא שם רע בעלמא¹⁰.

ולפיכך אסור לאדם¹¹ להעיד בדבר שאינו יודע, אף על פי שאמר לו אדם שיודע בו שאינו משקר. ואפילו אמר לו בא ועמוד עם עד אחד שיש לי ולא תעיד, רק שיפחד בעל חובי ויסבור שיש לי שני עדים ויודה לי, לא ישמע לו וכן אסור לו לעד לעשות איזו פעולה שהיא שמביאה את מי שכנגדו לטעות שיש עדות נגדו, ולהתפשר מתוך כך עם בעל דינו אלא כל איש מישראל חייב להעיד עדות אמת בדברים ברורים ומוחלטים ולא בדברים שמשמעם לתרי אנפי, כדכתיב לא תענה ברעך עד שקר.

והעובר על לאו¹² זה והעיד עדות שקר בחבירו, אם נתברר הדבר לבי"ד בדרך הזמה, כלומר שבאו שני עדים והעידו שעמהם היה באותה שעה, שם הכתוב גבול עונשו לעשות לו כאשר חשב לעשות לחבירו שנאמר (דברים יט פסוק יט) וַעֲשִׂיתָם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו¹³ וגו'. ואם אינו יכול להתקיים בו דין הזמה יש בו מלקות¹⁴, כמו שהתבאר.

⁸ עיין שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן ו ד"ה תשובה אשיב

⁹ ת"כ פרשה ויקרא י"ג

¹⁰ וכ"כ ב שו"ת מהרש"ל סימן כח ד"ה ואם בא "אבל שלא בב"ד אינו עובר בלאו זה ומשום לא תענה ברעך עד שקר נמי אינו חייב אלא בב"ד"

¹¹ רמ"א חו"מ סי' כח סעי' א שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - חו"מ סימן יג

¹² חינוך מצוה לו

¹³ ואע"ג שאין לוקה ומשלם וא"כ אם העידו בממון הוי ליה ללקות ולא לשלם הכא גילתה התורה שמשלם ואינו לוקה כמש"כ בלבוש חו"מ סי' לח "דכתיב יד ביד וגו', ומקשינן [כתובות לב ע"ב] כיון דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד למה לי, אלא לרבות דבר הניתן מיד ליד דהיינו תשלומין, ולא נאמר כיון שיש עליהם חיוב מלקות משום לא תענה ברעך עד שקר לא נתחייב ממון, קמ"ל יד ביד לחייבו ממון ולא מלקות", ועיין ברמ"א חו"מ סעי' ד שכתב עדים שהעידו עדות שקר והוזמו, והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר להחזירו, דנין אותם ומחייבין אותם לשלם"

ועיי"ש בנתיבות ס"ק ג שכתב "אין להקשות הא בני מלקות נינהו, ומלקות פוטר מתשלומין, והא דאמרינן בכתובות ריש פרק אלו נערות [ל"ב ע"ב], בפירוש ריבית תורה עדים זוממין לתשלומין, דזה הוא דוקא בממון שחייבים מכח כאשר זמם, אבל ממון דהכא דלאו מכאשר זמם הוא אלא מכח דינא דגרמי, המלקות פוטרין. לא קשה מיד, דהא הן חייבין ג"כ תשלומין מכאשר זמם, ובמקום מומחין ג"כ ממונא משלם ולא לקי, וכיון דליכא מלקות כלל, הרשות בדינו ג"כ לדון ממון אחר נוכח איתא בקצוה"ח סימן ל"ח [סק"א], וזה פשוט. ומה מוכח דעת התוס' [ב"ק ד' ע"ב ד"ה ועדים], דבממון לא שייך לומר כאשר זמם ולא כאשר עשה. ולפי"ז במקום דלא שייך התשלומין דכאשר זמם, עיין סימן ל"ח, אף ממון דדיני דגרמי פטורין משום המלקות."

¹⁴ משמע להדיא שלוקים משום לא זה דלא תענה ואע"ג שהוא לאו שאין בו מעשה וכ"כ במנחת חינוך אות ה והיינו ע"כ משום דגלי קרא והצדיקו וכו' והיה אם בן הכות וכדאיתא במכות ב ע"ב ועיין בשו"ת חת"ס חו"מ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

סי' לג על הא דאיתא ברמב"ם הלכות עדות פרק כ ה"ב "נהרג זה שהעידו עליו ואחר כך הוזמו אינן נהרגין מן הדין, שנאמר כאשר זמם לעשות ועדיין לא עשה ודבר זה מפי הקבלה, אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין, וכן אם יצא הממוזע מיד זה ליד זה בעדותן חוזר לבעליו ומשלמין לו והקשה בכס"מ שם מאי שנא בין מיתה למלקות שלא אמרינן כאשר עשה וא"ת שק"ו הוא שאם רצו ולא נעה על פיהם לוקים כ"ש בנעשה על פיהם הא קי"ל אין עונשים מן הדין ועיי"ש מה שתירץ ובתו"ט מכות פ"א מ"ט כתב "הרמב"ם שהוסף מדיליה לחלק גם במלקות ודאי כל המטעמים לא ינעמו לחיך עד שנביא ראיה לדברין מדברי חכמינו ז"ל שהם קבלו או דרשו כן. כ"ש שאלו הטעמים בעצמם הם חלושים מאד וכ"ש להעמיד עליו בנין כזה" והביא שם בחת"ס שהשואל רצה לומר שלא מדין הזמה לוקין אלא מטעם לא תענה וזהו דעת הפנ"י במכות וכתב על זה. "ואנא אמינא אע"ג דסייעך גברא רבה לא נהירא לי כלל במחילת כבודו חדא כיון דלא תענה הוה לאו שאין בו מעשה ועיקר המלקות נפקא מוה"י אם בין הכות הרשע כמבואר במכות ב' ע"א וכמו שהעלו תוס' שם ד' ע"ב ד"ה ורבנן האי לא תענה וכו' וכ"כ פני יהושע בעצמו שם דלא תענה סמכו אהאי קרא וכן צריך לומר ברמב"ם עצמו בהלכות סנהדרין כשמנה מספר הלאוין שלוקין עליהם מנה סי' ק"ל עד זומם שאין בו תשלומין ולא מנה המעיד שקר משום לא תענה אע"כ הכל בכלל זומם משום דעיקר סמיכת המלקות משום וזה"י אם בין הכות הרשע וכיון שכן התם כתי' והצדיקו את הצדיק ודרשי' במכות ב' ע"ב הו"ל דאתו עדים והצדיקו הצדיק דמעיכרא ושוניחו להכי רשעים והשתא אי ס"ד שכבר נלקה במה הצדיקו ומכותיו בין כתפיו אע"כ קרא מיירי שעדיין לא נלקה וכיון דקרא לא מיירי ממי שנלקה תו אין עונשין מן הדין וכתב לתרץ. והנלע"ד בכוונת הרמב"ם עפ"י מ"ש ה"ה פ"ב ממאכלות אסורות בדעת הרמב"ם דהיכא דאיכא לאו הבא מכלל עשה ואיכא נמי ק"ו עונשין על אותו הדין ופשוט דכל מיני לאוין דאין לוקין אי איכא ק"ו עונשין וא"כ הכא איכא לא תענה אלא דהוה לאו שאין בו מעשה ועוד דאיכא לאו הבא מכלל עשה דמדבר שקר תרחק כמבואר ר"פ העדות וא"כ עונשין מן הדין דהשתא ומה כאשר זמם לוקין מכ"ש אם עשו אשר זממו ובקושיית אבזה דבריבי וזה שייך במלקות אבל במיתה אין ממיתין מן הדין ע"י לאו הבא מכלל עשה וזה פשוט ומבואר" ווא"כ לפ"ד אין לוקים אם לא הוזמו אלא הוכחשו כגון שבא הרוג ברגליו כיון דליכא ק"ו והוה לאו שאין בו מעשה אין לוקים וכ"כ בחת"ס סופר מסכת בבא בתרא דף נו עמוד א וב ערוך לנר מסכת מכות דף ה עמוד ב ב"ד לענ"ד י"ל ועיי"ש שכתב "אכן כבר הוכיח המשנה למלך שם מהתוס' פסחים (מא א ד"ה איכא בינייהו) דהתוס' חולקין על הרמב"ם וס"ל דגם בבכ"ה אין לוקין, לכן שפיר ס"ל גם הכא דאין לוקין בשלקה כבר מק"ו דאין עונשין מן הדין אף בצרוף לאו שאין בו מעשה כמו בצרוף לאו הבא מכלל עשה": ועיין בגבורת ארי מכות ה ע"א ד"ה חייבי שכתב ליישב הרמב"ם באופן אחר שעל לא תענה אין לוקין כיון דהוה לאו שאין בו מעשה אבל אם נעשה על פיהם מעשה דהיינו שהלקו לבעל דין חשיב כיש בו מעשה כיון שנעשה מעשה על פיהם (ועיין בריטב"א מכות שם ד ע"ב ד"ה ובכולה סוגיין שכתב שדבר זה מחלוקת הסוגיות הוא ועיין בערוך לנר שם ד"ה לאו שאין בו מעשה) ועיין שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן קלב שהאריך לפלפל בדבר ותורף דבריו שלוקים משום לא תענה כהחזו"א ב"ק (סימן י"ח ס"ק י"ב) דכשהוזמו עדי מלקות לאחר שהנדון כבר לקה שפיר אמרינן דכמו דגלי קרא דוהפילו השופט שלוקין משום לא תענה על עדות בן גרושה, אע"ג דהלאו עצמו ניתן לאזהרת מיתה משום טעמא דא"א בהזמה, כמו כן סובר הרמב"ם שגם לוקין משום ל"ת לאחר שכבר לקה כמו שהיו לוקין לפני זה משום כאשר זמם ונ"מ שאם העידו על שאדם חייב שמונים מלקות כגון שאכל שרץ אין העדים לוקין אלא ארבעים. ומה שאין לוקים בדין הראשון של הרמב"ם שהנדון כבר נהרג יש לחלק בין מיתה למלקות כיון שאם המזומים היו מקדימים להזים אותם לפני שהנדון נהרג הרי היו העדים נהרגים לכן אע"ג שלמעשה הוזמו רק לאחר שכבר נהרג מ"מ הואיל והמזומים היו במצב כזה אשר אלמלא הוזמו אז באותה הזמה שהוזמו עכשיו היו חייבים ממש מיתה כיון דבכגון דא לא גלי קרא דלוקין יכולים לומר דהרי זה חוזר לכלל הידוע דאין לוקין על לאו שניתן לאזהרת מיתה, וכל זה לא שייך כלל במלקות ועיין בקצוה"ח סי' לח ס"ק א דאיתא להדיא דהיכא דליכא כאשר זמם חייב מלקות משום לא תענה וכן עיין בנתיבות סי' צב ס"ק ב ועיין פנ"י מכות ב ע"א ד"ה תנא התם קאי ודף ב ע"ב ד"ה תנא התם קאי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

הלאו הזה¹⁵ עוברים בין בדיני ממונות¹⁶ בין בדיני נפשות בין באיסור והיתר, הכלל כל מקום שמועילה עדותו והעיד שקר עובר על לאו זה.

י"א¹⁷ שאם הוזמו בעדות הנוגעת לדיני איסור והיתר מקיימים בהם דין הזמה כגון עדים העידו שנתנסך יינו של אחד והוזמו מחויבים לשלם דמי היין מכאשר זמם¹⁸ וכיון שמשלמים אינם לוקים מלאו זה דלא תענה. וי"א¹⁹ שאין חייבים לשלם שאין דין הזמה אלא בדבר שצריך הגדה בבי"ד ואיסור והיתר אין צריך הגדת עדות בבי"ד וכיון שאין דין הגדה בבי"ד גם אין לוקין מחמת לאו זה דלא תענה²⁰.

¹⁵ מנחת חינוך מצוה לו אות א

¹⁶ ועיין במנחת חינוך שם אות ג ולכאורה נראה דגם עדים פסולים, אך בעלי הדין קיבלו עליהם בדיני ממונות, כגון קרובים או שאר פסולים ג"כ עוברים בלאו זה אך אפשר כיון דכתיב בתורה לא תענה ברעך עד שקר, א"כ דוקא אם הוא עד על פי התורה, אבל אם אינו עד על פי התורה אינו עובר בלאו זה רק הוי ליה מוזיק ממונו של חבירו והוא בגדר גזלן, אבל בלאו הזה אינו עובר. ועיי"ש באות ד שכתב לבאר שקרובים כיון שהם ג"כ כשרים בעדויות, כיון דהם אנשים וישנם בגדר עדות חייבים בקרבן שבועה, וגם עוברים בלאו הזה, דהם הוו עדים לכל התורה ורק אצלו הם קרובים, ובמקומות שקרובים נאמנים הוו להו עדים וחייבים בקרבן שבועה בעדות מיתה ומומאה, וכאן גמי חייבים בלאו הזה. ואע"ג דבקבלו עליהם קרוב או פסול, אינם עוברים היינו דבקבלו כיון דלאו עד הוא בדבר זה מן התורה אף דהם הכשירו אותו מ"מ לא הוי עד, אבל במקום שקרוב נאמן מן התורה הוי ליה עד, ובכל מקום הוא ג"כ בגדר עד, א"כ הוי ליה עד ועובר בלאו הזה. (מנחת חינוך שם אות ד) וצ"ע שלא הזכיר שנסתפק בזה ביראים סי' קעח בכל עדות ומשמע שם שנוטה דעתו ששיך בהם לאו זה ועיי"ש בתועפות ראם אות ד

¹⁷ קצוה"ח סי' לח ס"ק ד

¹⁸ ואע"ג דבקרא כתיב (דברים יט, יט) כאשר זמם לעשות לאחיו והני אין מחייבין אותו כלל אלא על היין הוא דמעידין. וראיה מפרק קמא דסנהדרין (י, א) פלוני רבע שורו של פלוני נהרגין ומשלמין דמי שור לבעלים, אלמא אף דמסחדי על השור ולא על בעל השור אפילו הכי משלמין דמי השור. אלא שיש לעיין במ"ש הרמב"ם בפרק כ' מהלכות עדות (ה"ח) ז"ל, העידו על שורו שהרג את הנפש והוזמו הרי הן לוקין ואין משלמין את הכופר, ומשמע דאין העדים צריכין לשלם במה שרצו להפסיד שורו להורגו ולאוסרו בהנאה, דאם היו משלמין בעד השור לא היו לוקין דהא בפירוש ריבתה התורה עדים זוממין לתשלומין ולא למלקות. ודין זה דאין עדים זוממין משלמין את הכופר היא ברייתא בפ"ק דמכות (ב, ב) וליתא שם דלוקין, והרמב"ם הוסיף מדעתו דלוקין. וצריך לומר דהרמב"ם איירי בגוונא דאין השור בסקילה ואינו נאסר בהנאה ואפילו הכי משלם את הכופר (שם)

¹⁹ נתיבות ביאורים שם ס"ק ב ומנ"ח שם אות ה דלא דמי, לשאר דין הזמה דלא שייך כאשר זמם רק בדבר שצריך עדות בבית דין, כגון הריגת שור, אבל באיסורין, אפילו במקום דצריך שני עדים, מכל מקום לא צריך הגדה בבית דין, עיי"ש בסימן כ"ח [ביאורים סק"ז], ובספר חוות דעת סימן צ"ח [ביאורים סק"א], ע"ש, ובדבר שאין צריך עדות בבית דין, לא חידשה התורה דין דכאשר זמם.

²⁰ דבאיסור והיתר דחכם אחד מורה הדין, ואין לו דין בית דין כלל, וקרובים ופסולים לדיינים כשרים להוראה, וא"כ לא שייך כלל גמר דין כידוע, ועיין באבה"ע סי' י"ז בתשובת חלקת מחוקק ס"ק ע"ח באריכות לענין התרת עגונה בשלשה, מה שהשיג על זה, ועיין בבית שמואל שם ס"ק קכ"ד שיישב דהוי דין, וכל זה שם, אבל שאר איסור והיתר פשוט דאין צריך בית דין כמו יין נסך וכדומה, א"כ אם אין בית דין לא שייך דין וגמר דין. וגבי איסור והיתר כל מקום דצריך שני עדים, כמבואר ביו"ד סי' קכ"ז [סעיף א' וב'] עיי"ש, בודאי אין צריך לקבל עדות בבית דין של שלשה, אלא חכם בעל הוראה, ואפשר דצריך שלשה שלא יוכלו העדים לחזור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

י"א²¹ שכל שלא חייבו דבר בעדותם לאף אחד מבעלי הדינים אפילו הוזמו אין לוקים בגון עדי אשה שהעידו שמת בעלה והוזמו או שנים שבאו להכחיש עדים שהעידו על אחד שחייב מיתה ואמרו שלא הרג והוזמו²² אין לוקין²³.

באמתלא, ואין זה דין רק הוראה, כיון דלא שייך גמר דין. וזה פשוט, דאם אין בהם דין הומה כיון דליכא גמר דין, הוא הדין דאין לוקין, כיון דעל לאו דלא תענה אין לוקין רק מהמת והיה אם בן הכות הרשע, ודאי דוקא בגמר דין, כי אצל בן גרושה ובן חלוצה דלוקין ודאי ג"כ לאחר גמר דין דוקא (מנ"ח שם)

²¹ שו"ת נודע ביהודה מ"ק חלק אהע"ז סי' מ"ו שהרי משום לא תענה לחוד אין לוקין דלאו שאין בו מעשה הוא, ולא לוקה רק ע"י דגלי קרא והצדיקו את הצדיק כדאמרינן מכות (ב ב), ובעינן עדים שהרשיעו את הצדיק כמו בן גרושה או בן חלוצה שרצו להרשיע את הצדיק ולעשותו חלל או לחייבו גלות. אבל זו העידו שמת בעלה איזה חיוב רצו לחייבה ואין כאן צדיק ורשע, שלא חייבו אדם בעדותו, ולכן גם משום לא תענה אין לוקין,

²² כ"ב בשו"ת רבי עקיבא איגר מ"ק סימן קעו ד"ה הדברים רחוקים דאם עדים אמרו פלוני הרג ובאו ב' והכחישו דלא הרג מה יכול להזימם שייך בהא, דהא לא רצו לחייב לשום דבר ע"י עדותו, אלא לפטור להאיש שהעידו עליו הכת הראשונה, וגם משום מלקות נראה דלא לקו דלא שייך בזה לא תענה ברעך דהא לא העידו כלל על רעהו להפסידו בשום דבר,

²³ ועיין רמב"ן פרשת ואתחנן [דברים ה', י"ז], וז"ל, וביאר ולא תענה ברעך עד שוא, לאסור להעיד על חבירו אפילו דבר שאינו כלום ולא יתחייב בו כלום בבית דין, כגון שיעיד אמר פלוני ליתן לזה מנה ולא קנו ממנו, כי שוא דבר בטל, עכ"ל. ואיני מבין דבריו, שאם העד יודע שלא יפסידנו שום ממון, כי לא יתחייב בבית דין עפ"י עדותו, למה עובר בלאו דלא תענה, הלא זה אינו בגדר עדות, ואם אחד יעיד בבית דין שפלוני אכל היום והוא שקר שלא אכל, האם יעבור בלאו דלא תענה, סוף דבר שדברי רמב"ן צריכין אצלי תלמוד: (מנחת חינוך שם אות ג) ועיין שו"ת עמק הלכה חלק א סימן כז שאפילו לשיטת מכל מקום זה דוקא במעיד בבית דין, אבל עדים שחתמו שקר על שטר, בודאי דליכא לא תענה בזה אם יאמרו בבי"ד שאופן שמתקבלת עדותם ששקר חתמו מחמת אונס דאף דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותו בבית דין ועברו על לא תעשה, זה רק כשבא השטר לבית דין ונתקיים, אז עברו על לא תעשה עיין בנתיבות סימן ל"ז, אבל הכא דהשטר לא יתקיים כלל כיון דמיד שאומרים כתב ידינו הוא בתוכ"ד אומרים אנוסים, עיין תוס' כתובות י"ח ד"ה הרי, אם כן בודאי דליכא דררא דלא תעשה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

י"א²⁴ שאין לאו זה אמור אלא בשני עדים אבל עד אחד שהעיד שקר אינו עובר בלאו זה²⁵ ואם הוא במקום שעד אחד נאמן לחייב ממון עובר בלאו זה. וי"א²⁶ שגם עד אחד עובר בלאו זה. י"א²⁷ שאין לאו זה אמור אלא בשני עדים אבל עד אחד שהעיד שקר אינו עובר בלאו זה²⁸ ואם הוא במקום שעד אחד נאמן לחייב ממון עובר בלאו זה. וי"א²⁹ שגם עד אחד עובר בלאו זה.

²⁴ יראים שם ועיין תועפות ראם אמנם לכאורה בשו"ת הרמ"א סימן צא ד"ה גם דברי ס"ל דגם בעד אחד לוקה וז"ל "גם דברי העד הרשע שהחציף פניו לשקר במלתא המפורסמת ואמר ששומר הולך המגרש לגמ, הנה מפורסם דינו שראוי להלקותו מאחר שעבר על לא תענה וק"ו ממה שאמרו טוביא חטא וזיגוד מנגיד (פסחים קיג, ב: מכות יא, א.) כ"ש במקום שמשקר כאשר מעידים כל העדים שבאו בקונטרס, והיו כולם באותו מעמד של נתינת הגט" אמנם אפשר שכוונתו ללקות מלקות דרבנן כמעשה דטוביה ומשום שהוציא לעז ועיין בח"ח שם שהביא מחלוקת ראשונים אם שם כמעשה דטוביא היה מלקות דאורייתא או דרבנן ועיין שו"ת חו"י ²⁵ וכ"ב בים של שלמה בבא קמא פרק ח סימן מח "ודין מלקות לא ילפינן מטוביא חטא וזיגוד מנגיד (פסחים קי"ג ע"ב). שרב פפא לא מנגיד ליה על שהוציא שם רע, כי אמת היה הדבר. אלא שהעיד בב"ד ביחדי. ומשום לא יקום עד אחד וגו' (דברים י"ט, ט"ו), אבל שלא בפני ב"ד אינו עובר על לאו זה, ומשום לא תענה ברעך עד שקר נמי לא, דאינו אלא בב"ד. אלא שהמלקות קנסא הוא, כדפירש רש"י בפרק קמא דקידושין (כ"ח ע"א ד"ה סופג) גבי ממזר. וניחא ליה יותר מנידוי. וכן פירש התו' (שם ד"ה הקורא) שהוא קנסא, שהוציא שם רע על חברו, שעובר בלאו דלא יבא ממזר. לפיכך סופג את הארבעים, כדין עובר לאו. ועובר גם כן בלאו דלא תונו וגומר, ואם כן על כל הא דלעיל דינו במלקות, כמו ממזר

²⁶ מנחת חינוך שם אות ג וז"ל "ובלאו הזה אין חילוק בין שני עדים, או עד אחד לשבועה, או לאיסור והיתר שעד אחד נאמן, או לעדות אשה וסוטה ועגלה ערופה שעד אחד נאמן מן התורה, עיין ש"ס [סוטה ל"א ע"א, מ"ז ע"א] ור"מ הל' עדות [פ"ה ה"ב], גם עדות אשה שמת בעלה יש דעות שעד אחד נאמן מן התורה, ויש סוברים דעד אחד נאמן מדרבנן, עכ"פ בכל גווני דמועילה עדותו והעיד שקר, בודאי עובר בלאו הזה "

²⁷ יראים שם ועיין תועפות ראם אמנם לכאורה בשו"ת הרמ"א סימן צא ד"ה גם דברי ס"ל דגם בעד אחד לוקה וז"ל "גם דברי העד הרשע שהחציף פניו לשקר במלתא המפורסמת ואמר ששומר הולך המגרש לגמ, הנה מפורסם דינו שראוי להלקותו מאחר שעבר על לא תענה וק"ו ממה שאמרו טוביא חטא וזיגוד מנגיד (פסחים קיג, ב: מכות יא, א.) כ"ש במקום שמשקר כאשר מעידים כל העדים שבאו בקונטרס, והיו כולם באותו מעמד של נתינת הגט" אמנם אפשר שכוונתו ללקות מלקות דרבנן כמעשה דטוביה ומשום שהוציא לעז ועיין בח"ח שם שהביא מחלוקת ראשונים אם שם כמעשה דטוביא היה מלקות דאורייתא או דרבנן ועיין שו"ת חו"י

²⁸ וכ"ב בים של שלמה בבא קמא פרק ח סימן מח "ודין מלקות לא ילפינן מטוביא חטא וזיגוד מנגיד (פסחים קי"ג ע"ב). שרב פפא לא מנגיד ליה על שהוציא שם רע, כי אמת היה הדבר. אלא שהעיד בב"ד ביחדי. ומשום לא יקום עד אחד וגו' (דברים י"ט, ט"ו), אבל שלא בפני ב"ד אינו עובר על לאו זה, ומשום לא תענה ברעך עד שקר נמי לא, דאינו אלא בב"ד. אלא שהמלקות קנסא הוא, כדפירש רש"י בפרק קמא דקידושין (כ"ח ע"א ד"ה סופג) גבי ממזר. וניחא ליה יותר מנידוי. וכן פירש התו' (שם ד"ה הקורא) שהוא קנסא, שהוציא שם רע על חברו, שעובר בלאו דלא יבא ממזר. לפיכך סופג את הארבעים, כדין עובר לאו. ועובר גם כן בלאו דלא תונו וגומר, ואם כן על כל הא דלעיל דינו במלקות, כמו ממזר

²⁹ מנחת חינוך שם אות ג וז"ל "ובלאו הזה אין חילוק בין שני עדים, או עד אחד לשבועה, או לאיסור והיתר שעד אחד נאמן, או לעדות אשה וסוטה ועגלה ערופה שעד אחד נאמן מן התורה, עיין ש"ס [סוטה ל"א ע"א, מ"ז ע"א] ור"מ הל' עדות [פ"ה ה"ב], גם עדות אשה שמת בעלה יש דעות שעד אחד נאמן מן התורה, ויש סוברים דעד אחד נאמן מדרבנן, עכ"פ בכל גווני דמועילה עדותו והעיד שקר, בודאי עובר בלאו הזה "

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

עדי נפשות³⁰ שהוכחשו ולא הוזמו אפילו בא הנהרג ברגליו אינם לוקין, מפני שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ואין לוקין עליו, אבל בית דין מכין אותן מכת מרדות³¹ כפי מה שיראו. וי"א³² שאם לא יכל לבוא ע"י עדותם עונש מיתה אם הוכחשו לוקים מדאורייתא משום לאו זה כגון שני עדים שהעידו ששור פלוני הרג את שור פלמוני, ובא השור ההרוג ברגליו לוקים משום לאו זה.

ודוקא³³ בהכחשה בדרך זו אבל אם הוכחשו ע"י שתי עדים שאומרים שלא כך היה המעשה כיון שאין יודעים איזו כת הכת השקרנית אינם נענשים.

י"א³⁴ שנוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים אבל לא בנקבות, שאין הנשים³⁵ בתורת עדות.

ה. לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו

עוד התבאר שם אלו הן הלוקין³⁶ כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו כרת ואין בו מיתת בית דין כגון אוכל חלב ודם וחמץ בפסח, וכן כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו מיתה בידי שמים כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה, וכן כל העובר על לאו שיש בו מעשה כגון אוכל בשר בחלב או לובש שעטנז, אבל לאו שאין בו מעשה כגון הולך רכיל ונוקם ונוטר ונושא שמע שוא³⁷ אינו לוקה.

³⁰ רמב"ם שם פי"ח ה"ו

³¹ עיין ברדב"ז שם שכתב שכיון שעברו על לא תענה ברעך עד שקר ב"ד מכין אותן ואין כל מכות ב"ד שוות שהרי זה העיד על הנפש ונמצאת שקר ראוי לעונש גדול וזהו שכתב הרמב"ם כפי מה שיראו: וצ"ע

³² מנחת חינוך שם אות יז וזה דלא כהרדב"ז הנ"ל דהא לרדב"ז לוקים גם בבבא הרוג ברגליו משום לא תענה והרמב"ם קרי ליה מכת מרדות וצ"ע

³³ רמב"ם שם ה"ב

³⁴ חינוך מצוה לו

³⁵ ואע"ג שיש עדויות בתורה שהאשה נאמנת, כגון עדות אשה ועד שומאה גבי סומה, עיין ר"מ פ"א מסוטה ה"ט ופ"ה מעדות ה"ב, וכן בעגלה ערופה נשים נאמנות מן התורה, ולענין איסור והיתר ילפינן עד אחד מוספרה לה, עיין גיטין ב' ע"ב [תוד"ה עד (הראשון)], צריך לומר כסברת המשנה למלך בהגהות סוף הספר פרשת ויקרא [מצוה קכ"ג], דאף דעד אחד חייב בשבועת העדות במקום שמחייב ממון, כגון עד מיתה ועד שומאה, דוקא עד אחד דראוי להעיד ע"י צירוף, א"כ אפילו בלא צירוף, כל מקום שמחייב ממון חייב קרבן שבועה, אבל נשים שאינן בגדר עדות כלל, אף דכאן האמינתן תורה, מ"מ אינן חייבות בקרבן שבועה, א"כ כאן נמי אף במקום דנשים נאמנות אינן עוברות בלאו זה, דהתורה כתבה בלשון עד, והן אינן בגדר עדות כלל, והוא הדין עבדים ג"כ דשויים בכל מילי לנשים, (מנחת חינוך שם אות ד)

³⁶ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יח הלכה א

³⁷ ואע"ג דהוי לאו שבכללות ופטור. י"ל דלדוגמא נקטיה אבל בלאו הכי משום לאו שבכללות אינו לוקה. לח"מ שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ו. ד' דברים נאמרו בעדים זוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין בעבד עברי

כבר התבאר שעדים שהעידו³⁸ על כהן שהוא חלל, כגון שהעידו בפנינו נתגרשה אמו או נחלצה במקום פלוני ביום פלוני, והוזמו, הרי הן לוקין.

וכן אם העידו על אדם שהרג בשגגה והוזמו לוקין ואין גולין.

וכן אם העידו על שורו של זה שהרג הנפש והוזמו, הרי הן לוקין ואין משלמין את הכופר. וכן אם העידו עליו שנמכר בעבד עברי והוזמו לוקין.

וארבעה דברים אלו מפי הקבלה הן. שכך קבלו חכמים ששנים שהרשיעו את הצדיק והצדיקו את הרשע בעדותן, ובאו עדים אחרים והזימום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע, הרי עדים הראשונים לוקים אף על פי שלא הרשיעו הצדיק להלקותו.

ז. אין משלמין ע"פ עצמן

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ה. שנים שהעידו באחד שחייב מנה לפלוני, ובאו שנים אחרים והזימום שאמרו באותו שעה שאתם אומרים שלוח עמנו הייתם, הרי זה פטור מלשלם שעדות הראשונים בטלה, שהתורה האמינה לעדים המזימים שאומרים עמנו הייתם, ואם כן מה שהעידו שזה לוח מזה ודאי שקר מעידים³⁹.

³⁸ רמב"ם עדות פ"ב ה"ח וה"ט

³⁹ והטעם שהאמינה התורה למזימים יותר מלמוזמים, משום דכיון שמעידין המזימין על גופן של העדים המוזמין, הן אינם נאמנים על עצמם לומר לא היינו עמכם כשם שאינם נאמנים לומר לא עשינו כך וכך, כגון אם באו שני עדים והעידו על שנים או אפילו על מאה שהרגו את הנפש או שחללו את השבת, מאמינן לעדים להרגם ואין מאמינים לאלו שאומרים שלא עשו כך וכך, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו מעיד על עצמו, הכי נמי אין מאמינים לאלו שיאמרו לא היינו עמכם שמעידים על עצמם, אלא מאמינים למזימין המעידים על גופן ופטרינן אותו הפלוני. לשון הלבוש חו"מ לח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ולא עוד אלא שהעדים המוזמים חייבים לשלם לאותו פלוני כפי מה שחייבו, דכתיב (דברים יט פסוק יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו, ורבתה התורה בפירוש שחייבים לשלם ממון שהיו רוצים להחייבו לשלם דכתיב (שם פסוק כא) יָד בְּיַד וְגו', לרבות דבר הניתן מיד ליד דהיינו תשלומין חיוב העדים⁴⁰ זוממים לשלם במקום שחייבין לשלם קנס הוא ולפיכך אין משלמין על פי עצמן. ויתבאר עוד להלן.

ח. כופרא כפרה ... ונתן פדיון נפשו דמי ניזק ... בדניזק שיימינן

כבר התבאר במסכת כתובות דף לו: וב"ק דף מ. ששור⁴¹ שהמית את האדם בכל מקום, בין גדול בין קטן בין עבד בין בן חורין אחד תם ואחד מועד הרי זה נסקל, ואם המית את הגוי פטור כדיניהם. ואם המית שלוש פעמים נאמר בתורה (שמות כא פסוק כט) וְגַם בְּעָלְיוֹ יוֹמַת מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ שְׁחִיב מִיתָה זֶה בִּידֵי שָׁמַיִם⁴², ואם נתן כופר הנהרג נתכפר לו, שנאמר שם (פסוק ל) אִם כֹּפֶר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹ כָּכָל אֲשֶׁר יוֹשֵׁת עָלָיו וישור של שני שותפין שהרג, כל אחד מהן משלם כופר שלם שהרי כל אחד מהן צריך כפרה גמורה⁴³.

⁴⁰ טור חו"מ לח

⁴¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק י הלכה א ד

⁴² כמבואר בכתובות שם וכן כתב הר"ן דליכא למימר יומת ממש דמות יומת המכה רוצח הוא כתיב על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו וכו' והוא גמרא ערוכה במסכת סנהדרין פ"ק דף ט"ו דמבואר הדבר שם דגם בעליו יומת דכתיב לכמיתת בעלים כך מיתת השור הוא דאתא מה מיתת בעלים בסנהדרין כ"ג כך מיתת השור כדאמרו במשנה ופריך תלמודא שם דאימא לקטלא הוא דאתא ומסיק אלא אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה מות יומת המכה רוצח הוא על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו כלומר ואין לו חיוב מיתה בידי אדם כלל אף שלא נתן כופר דלא כדקס"ד מקודם דאם נתן כופר פטור ממיתה אבל אם לא נתן כופר חייב חנק כמ"ש רש"י ז"ל התם. וכתבו התוס' שם בד"ה אימא לקטלא הוא דאתא וכו' דלמיתה בידי שמים דרשינן ליה ליומת דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דבעלים חייבין מיתה וכו' והיינו מיתה בידי שמים וכ"כ התוס' בפ' אלו נערות דף ל"ו ע"ב בד"ה לפי שמצינו וכו'.

⁴³ כתב המ"מ לשון הגמרא ולא פשטוה. ונראה דעת רבינו ז"ל בזה כיון דפשיטא לן שחייבין בכופר וכדקאמר כיצד משלמין כופר וקיימא לן דכופרא כפרה חייבין הן להביא כפרתן והולכין בה להחמיר ואין זה כשאר ספק ממון דלקולא לנתבע, אלא הרי זה כספק איסורא. וכיוצא בזה בתוס' בכתובות דף ל' ע"ב ד"ה זר שכתבו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

זה שנאמר בתורה (שמות כא פסוק כט) וְגַם בְּעֶלְיוֹ יוֹמֶת מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמֹדוֹ שְׁחִיב מִיתָה זֶה בִּידֵי שָׁמַיִם, ואם נתן כופר הנהרג נתכפר לו.

וכבר התבאר שם דף כז: כמה הוא הכופר⁴⁴, בשור מועד שהרג אדם, כמו שיראו הדיונים שהוא דמי הנהרג הכל לפי שוויו של נהרג שני' (שמות כא פסוק לב) וְנָתַן פְּדִיָּן נַפְשׁוֹ כָּכָל אֲשֶׁר יוֹשֵׁת עָלָיו, וכופר העבדים בין גדולים בין קטנים זכרים או נקבות הוא הקנס הקצוב בתורה (שם פסוק לב) אִם עֶבֶד יִנָּח הַשּׂוֹר או אִמָּה פֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לְאֲדֹנָיו בין שהיה העבד שוה מאה מנה בין שאינו שוה אלא דינר.

ט. ונמכר בגנבתו אמר רחמנא בגנבתו ולא בזממו

כבר התבאר במסכת סוטה דף כג: וקידושין דף יח. שדין הגנב בזמן שהיו בית דין סמוכים לשלם הקרן והכפל או תשלומי ארבעה וחמשה⁴⁵ מן המטלטלין שלו, אם לא נמצאו לו מטלטלין בית דין יורדין לנכסיו וגובין הכל מן היפה שבנכסיו, ואם אין לו קרקע ולא מטלטלין בזמן שהיובל נהג⁴⁶ בית דין מוכרין אותו ונותנין דמיו לניזק שני' (שמות כב פסוק ב) אִם אִין לוֹ וְנִמְכָּר בְּגִנְיָתוֹ. והאיש נמכר⁴⁷ בגניבתו אבל לא האשה, ודבר זה מפי הקבלה⁴⁸. ואין הגנב נמכר אלא בקרן אבל הכפל או תשלומי ארבעה וחמשה אינו נמכר בו אלא הרי זה עליו חוב עד שיעשיר. ועדים שהעידו

גבי ספק תרומה כיון שהוא משום כפרה ספקו להחמיר יעו"ש. ומהר"ם גאלאנטי ז"ל שם בספר זבח השלמים אף על גב דהסכים בזה לענין דינא מ"מ דן כותיהו ולא מטעמיהו אלא כתב ז"ל דאיפשיטא הבעיא דחייבין ב' כופרים במה ששאל לו הבעיא האחרת אי ממשיכנין לחייבו כופר דנימא כחטאת ואשם דמי ואין צריך או דילמא דקיל להו לאינשי וצריך למשיכנו והעד הב' אינו להכחיש הראשון דהוא כפרה אלא אף על גב דהוא כפרה משמע להו לאינשי כיון שהוא לחבריה וכו' וכיון שכן איפשיטא קמייתא כיון דכחטאת ואשם יש לדמותם וכשם דבענין חטאת קי"ל דהמוציא בכר אם הוציאו שנים כל אחד חייב ה"ג וכ"כ במעשה רקח.

⁴⁴ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק יא הלכה א

⁴⁵ רמב"ם הלכות גניבה פרק ג הלכה יא

⁴⁶ אין עבד עברי נהג אלא בזמן שהיובל נהג אבל בזמן הזה אין דין עבד עברי נהג ואינו נמכר בגניבתו וכ"כ הטור חו"מ סי' שמ"ח הנהגות מיימוניות שם.

⁴⁷ רמב"ם שם הלכה יב

⁴⁸ טעם הדבר הוא מושכל, כיון שאינה מוכרת עצמה בגדלותה אין זכות למי שגנבה אצלו בה מה שאין לה זכות בעצמה למכור עצמה, לכן אינה נמכרת על הגניבה, וברור דלא כמו שהובא במשל"מ ריש הלכות עבדים (פ"א ה"ב) בשם הרמב"ן יעו"ש. אור שמח שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

שגנב או שהעידו העידו עליו שנמכר בעבד עברי והוזמו אינם נמכרים אלא לוקין כמו שהתבאר

גנב ונמכר וחזר וגנב⁴⁹, אם לשני גנב הרי זה נמכר פעם שנייה, ואפילו גנב מאה איש, נמכר מאה פעמים. ואם את הראשון גנב פעם שנייה⁵⁰, אינו נמכר שנייה אלא ישאר עליו הכל חוב⁵¹.

י. קנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו

חיוב העדים⁵² זוממים לשלם במקום שחייבין לשלם קנס הוא, כמו שהתבאר, ולפיכך אין משלמין על פי עצמן.

כיצד הרי שהעידו ונחקרה עדותן בבית דין, ואחר כך אמרו שניהם עדות שקר העדנו ואין לזה אצל זה כלום, או שאמרו העדנו על זה בכך וכך והוזמנו אין משלמין על פיהן.

אבל אם אמרו העדנו על זה והוזמנו בבית דינו של פלוני ונתחייבנו ליתן לו כך וכך הרי אלו משלמין שזו הודאה בממון שנגמר דינו ליתנו, ואם אמר האחד כך משלם חלקו. שנים שהעידו באחד שחייב לפלוני מנה, ובאו שנים והכחישום או הזימום, הרי זה פטור.

עדים שהעידו בבית דין באחד שחייב לחבירו מנה, ואחר כך אמרו: שקר העדנו, עדותם הראשונה קיימת, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד; אבל נאמנים לגבי עצמם, לשלם לו כל מה שהפסידוהו.

⁴⁹ רמב"ם שם הלכה טו

⁵⁰ זו היא דעת אב"י וסבירא ליה דדברי רבא אהא קאי, דהא דאמר רבא דב' גניבות נמכר וחוזר ונמכר, הוא דווקא בגנב לב' [בנין] אדם, דלגבי כל אחד קרינן ביה ונמכר בגניבתו, אבל באדם אחד גניבתו טובא משמע, ואינו נמכר אלא פעם אחת, וזו היא שיטת רש"י ז"ל, וכתירוץ אב"י, ודלא כפירוש ר"י שהביאו התוס' ז"ל, עיין עליהם. מעשה רקח שם.

⁵¹ ורש"י פי' דמה דאמר רבה כאן בגנבה אחת כאן בשתי גנבות דבגנבה אחת אינו נמכר ב"פ, אבל בב' גנבות אפי' לא עמד בדין עד הגנבה הב' מ"מ נמכר וחוזר ונמכר, ואב"י אמר כאן באדם אחד שעמד בדין בב' א על הרבה גנבות אינו חוזר ונמכר, אבל בב' בנ"א שמעמידים אותו בדין ב"פ נמכר בשביל כאו"א וה"ה אם גנב ועמד בדין ונמכר וחזר וגנב משיצא חפשי חוזר ונמכר והקשו ע"ז בתוס' במה שפירש"י דבגנבה אחת אינו חוזר ונמכר דאינו לא כרבנן ולא כר"א דרבנן סברי דנמכר וחוזר ונמכר ור"א סבר דאינו נמכר כלל, ע"כ פירשו בתוס' להיפוך דבגנבה אחת נמכר וחוזר ונמכר, ובב' גנבות וכן לאב"י בב' בנ"א אינו חוזר ונמכר ואתיא כרבנן. ועיין אבהא"ז שם מה שפירש

⁵² טור חו"מ לח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואף על פי שאין דנין דין עדים זוממים בזמה"ז מפני שזהו קנס ובזמה"ז אין דנין דיני קנסות מ"מ יש נ"מ לדינא גם בזמה"ז, שעדים שהעידו⁵³ בבי"ד באחד שחייב לחבירו מנה, ואחר כך באו ואמרו שקר העדנו, עדותם הראשונים קיימת שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, מכל מקום נאמנים הם על עצמם במה שאומרים שקר העדנו על פלוני, שאם הפסידוהו כגון שכבר שילם זה על פיהם⁵⁴, ואי אפשר להחזיר, כגון שהוא אלם⁵⁵ או הלך למדינת הים או הוציא המעות ואין לו לשלם, חייבים העדים לשלם לו כל מה שהפסידוהו, מדינא דגרמי⁵⁶.

וכן אם תפס זה שהעידו עליו ממון העדים המוזמים אין מוציאים ממנו⁵⁷.
מה שהמוזמין⁵⁸ משלמין הוי קנס, כמו שהתבאר, לפיכך אין משלמין ע"פ עצמם, גם בזמן הזה, אם לא שילם לתובע כבר על פיהם שמודה בקנס פטור.

⁵³ שו"ע ונו"ע חו"מ לח א

⁵⁴ ואין נאמנים לגבי מי שזכה ע"י עדותם שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ורק לגבי עצמם נאמנים לשלם לזה שהפסיד ע"י עדותם.

⁵⁵ וצ"ע שגם אם אינו אלם התובע תובע מהנתבע ואינו יכול לומר לו תבע מהעדים אלא הנתבע משלם לו והוא יתבע מהעדים

⁵⁶ ואי לא היה להם דין עדים זוממים, רק שעדים אחרים היו מכחישים אותן ולא אמרו עמנו הייתם לא היו חייבים לשלם, דדילמא הם מעידים אמת והאחרים שקר, משא"כ בהזמה וק"ל. ש"ך ס"ק ב ערוה"ש שם ג. דזה אינו קנס דלא הוזמו ע"י זוממים אלא על פיהם. ערוה"ש שם ח

⁵⁷ וב"כ המחבר בב"י בסוף סימן זה, דמה"ט כתב הטור דיני הזמה אעפ"י שאין דרכו לכתוב דברים שאין נוהגים בזמן הזה. ובפרישה (סעיף ד') כתבתי דנפקא מינה דתרווייהו צריכי למיכתב בטור. סמ"ע שם ג
⁵⁸ ערוה"ש שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

